

НОВИЙ ПРОЕКТ ЗАКОНУ ПРО СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Чистоклетов Л.Г.,
к.ю.н., професор, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівський державний університет внутрішніх справ

У статті показано необхідність прийняття в Україні закону, який забезпечив би правову регламентацію діяльності служб безпеки суб'єктів господарювання, і запропоновано його проект. Визнано передчасною реалізацію в Україні ідеї про створення групою підприємств спільної служби безпеки як юридичної особи зі статусом автономної некомерційної організації.

Ключові слова: закон, служба безпеки, суб'єкт господарювання, правовий статус, взаємодія, заходи фізичного впливу, спеціальні засоби.

Чистоклетов Л.Г. / НОВЫЙ ПРОЕКТ ЗАКОНА О СЛУЖБАХ БЕЗОПАСНОСТИ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ / Львовский государственный университет внутренних дел, Украина

В статье показана необходимость принятия в Украине закона, который обеспечил бы правовую регламентацию деятельности служб безопасности субъектов хозяйствования, и предложен его проект. Признана преждевременной реализация в Украине идеи о создании группой предприятий службы безопасности в качестве юридического лица со статусом автономной некоммерческой организации.

Ключевые слова: закон, служба безопасности, субъект хозяйствования, правовой статус, взаимодействие, меры физического воздействия, специальные средства.

Chystokletov L.G. / THE NEW DRAFT LAW ON SECURITY OF PRIVATE ENTITIES / Lviv State University of Internal Affairs, Ukraine

The necessity of a law Ukraine adoption, which would provide the legal regulation of the security entities was shown. Its project, which has eight sections was proposed.

Section I «General Provisions» contains definitions of basic concepts used in the law, the description of tasks and functions of security, reveals the principles of its activities; section II «Legal status of security service and its employees» regulates the rights and obligations of the security service, forces and means involved in the security services, the restrictions on security, liability of its employees, their legal and social protection; section III «Staffing of security service» – the procedure for hiring a security service, restrictions on the involvement of citizens to work in the security services, training, retraining and advanced training of personnel; section IV «The application of measures of physical restraint, special means and weapons and the items using of centralized monitoring, technical equipment, reacting transport, dogs in the activity of security service» – the order of application of physical force measures, special means and weapons, the use of central monitoring service, technical equipment, reacting transport, dogs by security service personnel; section V «Compensation for damage caused by unlawful actions of the security services» – the compensation for damage caused to businesses and individuals due to illegal actions of the security services and social rehabilitation of victims through such actions; section VI «The interaction of security services with other subjects of law enforcement» – the procedure and forms of security cooperation of security services with other subjects of law enforcement; section VII «Monitoring of activity of security services and supervision of its legality» – the organization of control over the activities of security services and supervision of the legality of its activities, control of the licensing requirements of security service and conditions for the use of its special and technical tools, weapons, trafficking of ammunition, the using of reacting transport and dogs. Section VIII contains the final principles.

Key words: law, security, entity, legal status, interaction, measures of physical restraint, special tools.

Свого часу відомий фахівець з питань забезпечення безпеки суб'єктів господарювання, В. П. Мак-Мак, цілком слушно, на наш погляд, зауважив, що тільки служби безпеки підприємств у стані кваліфіковано, комплексно й безперервно забезпечувати безпеку останніх, тоді як інші суб'єкти правоохоронної діяльності можуть надавати лише допомогу у вирішенні окремих питань убезпечення господарюючих суб'єктів [1]. Проте в Україні й досі функціонування цих служб залишається поза правовим полем. Звідси актуальність нашої статті.

Мета статті – запропонувати проект Закону України про служби безпеки суб'єктів господарювання.

У процесі реалізації мети даної статті ми спирались на кілька проектів Закону України, покликаного забезпечити правову регламентацію діяльності служб безпеки суб'єктів господарювання. До кола авторів цих законопроектів належать С. А. Жижко, Ю. А. Кармазін, А. М. Кузьменко, М. В. Онішук, В. В. Онопенко, В. А. Ліпкан.

Зрозуміло, що, розробляючи свій проект, ми враховували як переваги, так і недоліки напрацьованих наших попередників. Бралась також до уваги Закон України «Про охоронну діяльність», закони деяких інших держав про охоронну діяльність, Модельний закон про недержавну (приватну) охоронну діяльність і недержавну (приватну) розшукову діяльність, який був прийнятий на 21 пленарному засіданні Міжпарламентської асамблеї СНД, опубліковані результати наукового аналізу проблеми правової регламентації діяльності служб безпеки суб'єктів господарювання.

Закон, проект якого запропоновано в даній статті, покликаний забезпечити правову регламентацію діяльності

служб безпеки виключно недержавних суб'єктів господарювання. При цьому йдеться про служби безпеки, які не є юридичними особами. Щоправда, В. П. Мак-Маком було висунуто й обґрунтовано ідею про створення служби безпеки як юридичної особи зі статусом автономної некомерційної організації, яка має кількох засновників [1]. Проте, як видається, у нашій країні умови для реалізації цієї, безумовно, конструктивної ідеї ще не склалися.

Отож, на наш погляд, даний закон, у преамбулі якого має бути зазначено, що він визначає правові засади створення й діяльності служб безпеки недержавних суб'єктів господарювання, повинен складатися з восьми розділів. Це:

Розділ I. Загальні положення.

Розділ II. Правовий статус служби безпеки та її працівників.

Розділ III. Кадрове забезпечення служб безпеки.

Розділ IV. Застосування в діяльності служб безпеки заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї та використання пунктів централізованого спостереження, технічних засобів, транспорту реагування, службових собак.

Розділ V. Відшкодування шкоди, завданої неправомірними діями служб безпеки.

Розділ VI. Взаємодія служб безпеки з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності.

Розділ VII. Контроль за діяльністю служб безпеки й нагляд за її законністю.

Розділ VIII. Прикінцеві положення.

До Розділу I ми б включили такі статті.

Стаття 1. Визначення основних понять

У цьому законі використовуються такі основні поняття:
служба безпеки (СБ) – структурний підрозділ суб'єкта господарювання, який створений ним на постійній основі для забезпечення власної безпеки й безпеки залежних від нього (у сенсі залежності, передбаченої ст. 126 ГК України) суб'єктів господарювання;

безпека – стійкий стан мінімальної вразливості певного об'єкта до негативних впливів на нього та діяльність із створення й підтримування стабільних сприятливих умов для його існування;

загроза – певний розвиток подій, дії або бездіяльність, унаслідок яких можливий негативний вплив на певний об'єкт, здатний завдати останньому такої шкоди, котра оцінюється як істотна;

функції СБ – комплекси однорідних за змістом та призначенням дій з реалізації її завдань;

засновник СБ – суб'єкт господарювання, який є засновником даної служби безпеки;

об'єкти безпеки – засновник СБ, а також залежні від нього суб'єкти господарювання;

фізичні особи, які належать до сфери убезпечення об'єктів безпеки, – власники (акціонери), керівництво, решта працівників, включаючи персонал служби безпеки, інші особи, чия безпека є складовою безпеки об'єктів безпеки, а також рідні й близькі перелічених вище осіб;

відвідувачі – особи, які перебувають на території й у приміщеннях, що на законних підставах контролюються об'єктом безпеки, або з метою отримання його послуг, або в службових справах, або випадково;

технічні засоби – технічні засоби, які використовуються СБ з метою реалізації її завдань і функцій;

пункт централізованого спостереження – центр з персоналом, який спостерігає за станом систем передавання тривожних сповіщень;

транспорт реагування – транспортний засіб, який використовується СБ з метою реалізації її завдань і функцій;

пропускний режим – установлений у межах об'єкта безпеки порядок, який забезпечується комплексом організаційно-правових і інженерно-технічних заходів, здійснюваних з метою виключення можливості безконтрольного переміщення осіб, транспортних засобів, майна й документів на об'єкти та з об'єктів безпеки;

внутрішньооб'єктовий режим – порядок, установлений у межах об'єкта безпеки, забезпечуваний сукупністю заходів і правил внутрішнього розпорядку, обов'язкових для виконання особами, які перебувають на території й у приміщеннях, що на законних підставах контролюються цим об'єктом.

Стаття 2. Завдання й функції служби безпеки

1. Завдання служби безпеки:

1) здійснення охоронної та розшукової діяльності в інтересах засновника СБ і залежних від нього суб'єктів господарювання;

2) взаємодія з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності в сфері забезпечення громадської безпеки.

2. Функції служби безпеки визначаються в її уставі.

Стаття 3. Створення й принципи діяльності служб безпеки

1. Для створення служби безпеки необхідна ліцензія, яка видається суб'єкту господарювання, що є засновником СБ. Установлення порядку отримання й анулювання таких ліцензій, формування й ведення їх реєстру, контролю за додержанням ліцензійних умов – прерогатива центрального органу виконавчої влади в сфері охоронної діяльності. Уже існуючі служби безпеки повинні пройти ліцензування в порядку та строки, визначені цим органом. Після закінчення встановленого терміну служба безпеки, засновник якої не отримав ліцензії на здійснення її діяльності, уважатиметься нелегальною.

2. Устав служби безпеки затверджується органом, який видає ліцензію засновнику СБ на здійснення її діяльності.

3. Іноземні суб'єкти господарювання й суб'єкти господарювання з іноземною участю не можуть створювати своїх служб безпеки.

4. Діяльність служб безпеки базується на принципах верховенства права, законності, додержання прав і свобод людини та громадянина, забезпечення законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Статтями Розділу II, відповідно до наших уявлень про суть категорії «правовий статус» [2], ми бачимо такі.

Стаття 4. Обов'язки служби безпеки

1. Служба безпеки зобов'язана:

1) здійснювати моніторинг й готувати пропозиції щодо покращання стану безпеки засновника СБ і залежних від нього суб'єктів господарювання;

2) запроваджувати пропускний і внутрішньооб'єктовий режим на об'єкті (об'єктах) безпеки й стежити за його дотриманням;

3) протидіяти протиправним діям на території (територіях) і в приміщеннях, які на законних підставах контролюються об'єктом (об'єктами) безпеки;

4) запобігати виникненню й реалізації загроз об'єкту (об'єктам) безпеки;

5) забезпечувати охорону фізичних осіб, які належать до сфери убезпечення об'єкта (об'єктів) безпеки;

6) убезпечувати тих відвідувачів об'єкта (об'єктів) безпеки, чия поведінка не свідчить про наміри вчинити правопорушення;

7) організувати й проводити навчання з питань збереження комерційної таємниці та іншої конфіденційної інформації з керівниками й працівниками об'єкта (об'єктів) безпеки;

8) брати участь у відборі кандидатів на отримання робочих місць об'єкта (об'єктів) безпеки, проводити з ними співбесіди та тестувати їх;

9) виконувати вказівки служби безпеки суб'єкта господарювання, у сфері контролю якого в сенсі положень ст. 126 ГК України перебуває засновник СБ, якщо вказівки стосуються убезпечення обох цих об'єктів безпеки або одного з них;

10) розробляти пропозиції для керівництва об'єкта (об'єктів) безпеки із впровадження технічних засобів безпеки, контролювати процеси їх придбання й інсталяції та брати участь у цих процесах;

11) взаємодіяти, у рамках реалізації покладених на неї завдань і функцій, із правоохоронними органами та іншими суб'єктами правоохоронної діяльності;

12) інформувати громадськість про протиправні дії щодо об'єкта (об'єктів) безпеки або наміри їх вчинення й про свої заходи у відповідь.

2. Якщо службою безпеки виявлено ознаки кримінального правопорушення на території й/або в приміщеннях, які на законних підставах охороняються нею, її працівники повинні викликати працівників правоохоронних органів і до їх прибуття вжити всіх можливих заходів для охорони місця події й збереження слідів правопорушення, виявлення його очевидців і фіксації їхніх персональних даних. Після прибуття працівників правоохоронних органів персонал СБ зобов'язаний діяти за їх вказівками.

3. Безпосереднє організаційне й методичне керівництво виконання службою безпеки її обов'язків здійснює начальник СБ.

Стаття 5. Права служби безпеки

1. Служба безпеки має право:

1) вимагати від персоналу засновника СБ і залежних від нього суб'єктів господарювання, їх партнерів та клієнтів суворого виконання вимог нормативно-правових актів або договірних зобов'язань щодо комерційних таємниць та іншої конфіденційної інформації об'єкта (об'єктів) безпеки;

2) давати керівникам інших структурних підрозділів засновника СБ, решті працівників цих підрозділів, а також працівникам залежних від нього суб'єктів господарюван-

ня обов'язкові до виконання вказівки з питань, які стосуються безпеки об'єкта (об'єктів) безпеки;

3) мати повний доступ до будь-якої інформації об'єкта (об'єктів) безпеки, необхідної для його (їх) убезпечення;

4) за підозри у вчиненні правопорушень на території (територіях) і/або в приміщеннях, які на законних підставах контролюються об'єктом (об'єктами) безпеки, перевіряти в підозрюваних осіб документи, що посвідчують їх особу, а також інші наявні в них документи, опитувати таких осіб та, у разі необхідності, передавати їх правоохоронним органам;

5) виявляти й вести облік осіб, наміри або дії яких є загрозами у відношенні до засновника СБ і залежних від нього суб'єктів господарювання, в обсязі, структурі й порядку, які дозволяє чинне законодавство України;

6) сприяти й допомагати правоохоронним органам, іншим органам державної влади, громадським організаціям, що виконують покладені на них державою правоохоронні функції, іншим недержавним суб'єктам правоохорони у тій їх діяльності із забезпечення громадської безпеки, яка дотична до сфери реалізації завдань і функцій СБ;

7) перебувати на територіях та в приміщеннях, що на законних підставах контролюються фізичними особами, які належать до сфери убезпечення об'єкта (об'єктів) безпеки, за згодою таких осіб, з метою їх охорони;

8) здійснювати, з метою убезпечення об'єкта (об'єктів) безпеки, у межах чинного законодавства України кіно-, фото-, звукофіксацію, відео-, аудіозаписи, використовувати технічні та інші засоби, які не завдають шкоди життю, здоров'ю громадян, навколишньому середовищу;

9) використовувати в установленому порядку радіочастоти для забезпечення радіозв'язку в процесі здійснення заходів з реалізації завдань і функцій СБ;

10) залучати керівників та інших працівників засновника СБ і залежних від нього суб'єктів господарювання до консультацій та інших заходів, пов'язаних з реалізацією завдань і функцій СБ;

11) тимчасово обмежувати або забороняти доступ інших працівників об'єкта (об'єктів) безпеки та його (їх) відвідувачів на окремі ділянки території (територій) та в частину приміщень, які на законних підставах контролюються цим об'єктом (цими об'єктами), із причин, пов'язаних із убезпеченням останнього (останніх) та його (їх) відвідувачів; вилучати в інших працівників і відвідувачів об'єкта (об'єктів) безпеки предмети, речі, речовини, заборонені або обмежені в обороті, а також документи з ознаками підробки, передавати їх за призначенням у встановленому законодавством порядку;

12) проводити огляд підозрюваних у протиправних намірах чи діях працівників і відвідувачів об'єкта (об'єктів) безпеки та їх речей (за згодою таких осіб);

13) одержувати, у встановлених чинним законодавством порядку й обсязі, безоплатно або на договірній основі від підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, громадських організацій відомості, необхідні для реалізації завдань і функцій СБ;

14) установлювати, у рамках реалізації своїх завдань і функцій, конфіденційні відносини із працівниками об'єкта (об'єктів) безпеки, а також із особами, котрі, не будучи працівниками об'єкта (об'єктів) безпеки, працюють на фізичних осіб, які належать до сфери убезпечення указанного (указаних) об'єкта (об'єктів);

15) витребувати й, за необхідності, вилучати документи, зразки сировини й продукції, які надійшли до засновника СБ і залежних від нього суб'єктів господарювання, а також їх власної продукції, опечатувати їх каси, приміщення й місця зберігання документів, грошей та товарно-матеріальних цінностей;

16) клопотати перед керівництвом об'єкта (об'єктів) безпеки про застосування стягнень до осіб, винних у порушенні встановлених вимог щодо убезпечення указанного

(указаних) об'єкта (об'єктів), у тому числі й про звільнення таких осіб;

17) вимагати від посадових, матеріально відповідальних осіб об'єкта (об'єктів) безпеки відомості та пояснення щодо фактів порушення законодавства, матеріали документальних і натуральних перевірок, інвентаризацій і ревізій фінансово-господарської діяльності;

18) застосовувати під час проведення заходів із реалізації своїх завдань і функцій фізичну силу, спеціальні засоби й зброю у випадках і порядку, передбачених Р. IV даного закону;

19) використовувати в охоронній діяльності службових собак у випадках і порядку, передбачених даним законом;

20) використовувати технічні засоби й транспорт реагування у порядку, визначеному даним законом;

21) забезпечувати безпеку перевезення та зберігання вантажів на транспортних засобах об'єкта (об'єктів) безпеки.

Стаття 6. Сили й засоби, що залучаються службами безпеки

1. Сили й засоби служб безпеки залучаються для проведення заходів із реалізації їх завдань і функцій відповідно до чинного законодавства України та рішення керівників об'єктів безпеки.

2. Інші структурні підрозділи й керівництво об'єктів безпеки надають службам безпеки як гласну, так і конфіденціальну допомогу у реалізації завдань і функцій цих служб.

3. Керівник засновника СБ для забезпечення безпеки може залучати на договірній або безоплатній основі сили й засоби інших суб'єктів правоохоронної діяльності.

Стаття 7. Обмеження на діяльність служби безпеки

1. Служба безпеки не має права займатися діяльністю, яка не стосується безпеки засновника СБ і залежних від нього суб'єктів господарювання.

2. При здійсненні діяльності СБ її працівникам забороняється:

1) перешкоджати представникам правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, громадянам у здійсненні повноважень, наданих законами та іншими нормативно-правовими актами, після подання ними відповідних документів;

2) позиціонувати себе як представників правоохоронних органів;

3) приховувати від правоохоронних органів відомі СБ факти й відомості про підготовку або вчинення злочинів;

4) здійснювати повноваження посадових осіб правоохоронних органів та інших державних органів;

5) фальсифікувати документи або вводити в оману власників (акціонерів) і керівництво засновника СБ та залежних від нього суб'єктів господарювання;

6) учиняти дії, що ставлять під загрозу життя, здоров'я, честь, гідність і майно фізичних осіб; репутацію, інтереси, майно та інформаційні ресурси юридичних осіб;

7) розголошувати ті відомості про вжиті заходи щодо організації та здійснення діяльності служби безпеки, розкриття яких може утруднити реалізацію завдань і функцій служби безпеки, створити загрози життю й здоров'ю персоналу СБ, інших фізичних осіб, які належать до сфери убезпечення об'єкта (об'єктів) безпеки;

8) поширювати інформацію, яка виправдовує протиправні дії СБ;

9) оприлюднювати інформацію з обмеженим доступом про об'єкт (об'єкти) безпеки та інформацію про пильовану особу, яка стала відомою в процесі реалізації завдань і функцій СБ (крім випадків, передбачених законодавством);

10) охороняти фізичну особу, яка вчинила чи намагається вчинити кримінальне або адміністративне правопорушення;

11) вдатися до дій, спрямованих на силове протистояння з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності,

зокрема зі службами безпеки інших суб'єктів господарювання;

12) користуватися для радіозв'язку радіочастотами без наявності дозволу на їх використання.

3. Службам безпеки забороняється використовувати ознаки належності (елементи символіки й т. п.) до Збройних Сил України, інших військових формувань, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Управління державної охорони України, інших правоохоронних органів, а також природоохоронних і контролюючих органів виконавчої влади, їх спеціальних підрозділів, у тому числі на одязі, транспорті реагування, у документації.

Стаття 8. Відповідальність працівників служб безпеки

1. Працівники служб безпеки за невиконання або неналежає виконання покладених на них обов'язків несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну, кримінальну відповідальність згідно із чинним законодавством.

Стаття 9. Правовий захист працівників служб безпеки

1. Працівники служб безпеки перебувають під захистом держави.

2. На працівників служб безпеки поширюється законодавство про працю, охорону праці й соціальне страхування.

3. Працівники служб безпеки належать до персоналу основної діяльності.

Стаття 10. Соціальний захист працівників служб безпеки

1. Соціальний захист працівників служб безпеки здійснюється згідно із чинним законодавством України.

2. Працівники служб безпеки суб'єктів господарювання підлягають обов'язковому страхуванню у зв'язку із здійсненням своєї службової діяльності та на випадок загибелі чи ушкодження здоров'я, за рахунок коштів роботодавця.

3. Пенсійне забезпечення працівників служб безпеки здійснюється відповідно до чинного законодавства України.

4. Працівникам служб безпеки суб'єктів господарювання надається щорічна відпустка згідно із Законом України «Про відпустки» й колективним договором. Список посад підрозділів служб безпеки суб'єктів господарювання, за якими встановлюється ненормований робочий день та надається додаткова відпустка, визначається колективним договором.

До Розділу III мали б, на нашу думку, увійти такі статті.

Стаття 11. Порядок прийняття на роботу в служби безпеки

1. Для працівників служб безпеки встановлюються кваліфікаційні вимоги згідно з нормами кваліфікаційних характеристик відповідних професій. Вони повинні мати рівень освіти, визначений ліцензійними умовами, і проходити перепідготовку, підвищувати рівень кваліфікації в терміни та в порядку, які встановлені центральним органом виконавчої влади в галузі освіти й науки.

2. З особами, яких приймають на роботу в службу безпеки, у порядку, визначеному законодавством України, укладається трудовий договір (контракт), зміст якого залежить від посади й характеру функціональних обов'язків.

3. Якщо посада в службі безпеки вимагає наявності в кандидата на неї спеціальних знань або фізичних даних, спеціального дозволу, ліцензії, або спеціальної освіти, то це враховується при вирішенні питання про укладання трудового договору (контракту). Позитивне рішення щодо цього питання може бути прийняте лише за умови надання кандидатом оригіналів або належним чином завірених копій відповідних документів, що дають підстави для такого рішення.

4. Відомості про кандидатів на роботу в службі безпеки збираються за їх згодою та є конфіденційною інформацією, що захищається відповідно до чинного законодавства України.

5. Керівник служби безпеки, разом з кадровою службою, відповідає за підбір кадрів для СБ.

6. Засновник СБ зобов'язаний забезпечити кожного її працівника документом, який посвідчує його особу та належність до служби безпеки.

7. Працівники служби безпеки забезпечуються форменим одягом за рахунок коштів засновника СБ.

Стаття 12. Обмеження щодо залучення громадян до праці у службах безпеки

1. До праці у службах безпеки не можуть залучатися громадяни:

1) які не досягли 18-річного віку, а у випадках, коли це передбачає можливість застосування вогнепальної зброї, – 21-річного;

2) які перебувають на обліку в органах охорони здоров'я із приводу психічного захворювання й токсикоманія;

3) визнані судом недієздатними;

4) які за станом здоров'я і фізичного розвитку не можуть виконувати обов'язки працівника охорони відповідно до вимог, установлених Міністерством охорони здоров'я України за погодженням з Міністерством соціальної політики України, в установленому порядку не пройшли перевірки стану здоров'я згідно із законодавством про охорону праці та не мають відповідних документів на право займатися посади в службах безпеки суб'єктів господарювання;

5) яким пред'явлено обвинувачення у вчиненні злочину – до вирішення питання про їх винність у встановленому законом порядку;

6) які засуджені, у тому числі й судами інших держав;

7) які мають непогашену чи незняту судимість;

8) які перебувають на державній службі;

9) яких звільнено з державної служби за вчинення дій, передбачених статтями 1 і 5 Закону України «Про боротьбу з корупцією» чи за порушення Присяги державного службовця, звільнено із правоохоронних органів та військової служби в порядку дисциплінарного стягнення, якщо з дня звільнення не минуло два роки;

9) яким в установленому законодавством порядку заборонено займатися охоронною діяльністю або роботою, пов'язаною з матеріальною відповідальністю;

10) які не зареєстровані за місцем проживання у встановленому законодавством порядку;

11) які є іноземними громадянами та особами без громадянства.

Стаття 13. Підготовка, перепідготовка й підвищення кваліфікації кадрів служб безпеки

1. Підготовка, перепідготовка й підвищення кваліфікації кадрів служб безпеки відбувається в навчальних закладах різних форм власності. Навчальні програми, порядок і рівень підготовки, терміни підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації визначаються центральним органом виконавчої влади в галузі освіти й науки за погодженням із центральними органом виконавчої влади у сфері охоронної діяльності. Підготовка персоналу служб безпеки 1–3 розряду може також здійснюватися самими цими службами.

2. Персонал служби безпеки відповідного кваліфікаційного рівня зобов'язаний проходити періодичні навчальні стрільби з метою визначення його придатності до дій, пов'язаних із застосуванням (використанням) пістолетів, револьверів та пристроїв, набоїв до яких споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, один раз у шість місяців.

Статтями Розділу IV нам бачаться такі.

Стаття 14. Порядок застосування персоналом СБ заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї

1. Під час реалізації завдань і функцій служб безпеки їх персонал має право застосовувати на територіях і в приміщеннях, підконтрольних на законних підставах

об'єктам безпеки та фізичним особам, які належать до сфери забезпечення цих об'єктів, заходи фізичного впливу, спеціальні засоби й зброю, якщо інших заходів виявилось недостатньо, у разі:

1) захисту себе або інших осіб з-поміж фізичних осіб, які належать до сфери забезпечення об'єкта (об'єктів) безпеки, від нападу, що становить загрозу життю, здоров'ю, майну;

2) запобігання незаконній спробі насильницьким шляхом заволодіти спеціальними засобами й зброєю;

3) необхідності затримати осіб, наміри й дії яких є загрозами для об'єктів безпеки;

4) знешкодження тварини, що загрожує життю й здоров'ю персоналу служб безпеки та інших осіб.

2. Заходи фізичного впливу, спеціальні засоби й зброю дозволяється застосовуватися без попередження у разі: а) раптового нападу; б) нападу чи опору з використанням зброї або предметів, що становлять загрозу життю та здоров'ю особи, або з використанням механічних транспортних засобів. У всіх інших випадках їх застосування допустиме тільки після попередження голосом і жестами про намір це зробити.

3. Вид спеціального засобу й зброї, час початку та обсяги його застосування визначаються з урахуванням ситуації, що склалася, характеру загрози та особливостей її носія.

4. Забороняється застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби й зброю: а) проти жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх осіб, а також проти осіб, які відповідно до законодавства є носіями спеціального статусу недоторканності, крім випадків учинення ними нападу, який загрожує життю й здоров'ю фізичних осіб, або збройного нападу чи збройного опору; б) у місцях значного скупчення людей, якщо це може призвести до заподіяння шкоди життю та здоров'ю сторонніх осіб, крім випадків самооборони (самозахисту).

5. Якщо неможливо уникнути застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї, воно має здійснюватися в межах правомірності з дотриманням умов і обставин, які виключають злочинність діяння, і повинно обмежуватися заподіянням мінімальної шкоди здоров'ю особи та мінімумом інших негативних наслідків. У разі заподіяння такої шкоди персонал служби безпеки повинен негайно викликати швидку медичну допомогу й надати першу долікарську допомогу потерпілим.

6. Про всі факти застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї працівники СБ зобов'язані негайно в усній або письмовій формі повідомити свого безпосереднього керівника, а він – керівника суб'єкта господарювання й територіальний орган внутрішніх справ. Останній має бути повідомлений у письмовій формі.

7. У частині придбання, перевезення, зберігання, обліку та використання зброї, боєприпасів до неї, спеціальних засобів на діяльність служб безпеки поширюється наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 за № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів», зареєстрованого Міністерством юстиції України 07.10.1998 за № 637/3077.

Стаття 15. Порядок використання в діяльності служб безпеки пультів централізованого спостереження, технічних засобів і транспорту реагування

1. У частині використання пультів централізованого спостереження, технічних засобів і транспорту реагування на діяльність служб безпеки поширюється дія пп. 2, 4, 5 ст. 6 Закону України «Про охоронну діяльність».

Стаття 16. Порядок використання службових собак у діяльності служб безпеки

1. Під час реалізації завдань і функцій служб безпеки їх персонал має право використовувати на території й в приміщеннях, підконтрольних об'єктам безпеки та фізичним особам, які належать до сфери забезпечення цих об'єктів, службових собак, які пройшли у встановленому порядку відповідний курс дресування, визнані придатними для службового використання та мають ветеринарний паспорт, винятково для виявлення: 1) проникнень (спроб проникнень) на ці території й/або в ці приміщення; 2) осіб, які незаконно перебувають на цих територіях й/або в цих приміщеннях.

2. На закритій території, на якій відсутні люди, дозволяється тримати собак без прив'язі, якщо на видних місцях розміщені чіткі та розбірливі попереджувальні написи про перебування на ній службових собак. При цьому за ними повинен забезпечуватися постійний контроль з боку персоналу служби безпеки. В усіх інших випадках використання службових собак дозволяється лише за наявності їх провідників, причому собаки мають бути на повідку та щодо них належить дотримуватися встановлених ветеринарних правил.

3. Про всі інциденти, під час яких були потерпілі від використання службових собак, працівники СБ зобов'язані негайно в усній або письмовій формі повідомити свого безпосереднього керівника, а він – керівника суб'єкта господарювання й територіальний орган внутрішніх справ. Останній має бути повідомлений у письмовій формі.

Розділ V мав би, на нашу думку, містити такі статті.

Стаття 17. Відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок неправомірних дій служб безпеки

1. Відшкодування шкоди, заподіяної юридичним і фізичним особам унаслідок неправомірних дій служб безпеки, провадиться за рахунок коштів об'єктів безпеки відповідно до чинного законодавства.

Стаття 18. Соціальна реабілітація осіб, постраждалих унаслідок неправомірних дій служби безпеки

1. Особам, постраждалим унаслідок неправомірних дій працівників служб безпеки, об'єкти безпеки повинні забезпечити психологічну, медичну, професійну реабілітацію та працевлаштування в порядку, визначеному чинним законодавством.

Розділ VI мали б, на наш погляд, утворити такі статті.

Стаття 19. Організація взаємодії служби безпеки з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності

1. СБ може брати участь в організуванні та здійсненні спрямованої на реалізацію її завдань і функцій взаємодії з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності, у тому числі зі службами безпеки інших суб'єктів господарювання. Можлива також взаємодія між СБ та суб'єктами правоохоронної діяльності інших держав, міжнародними правоохоронними організаціями.

2. Взаємодія служб безпеки суб'єктів господарювання із суб'єктами правоохоронної діяльності інших держав та міжнародними правоохоронними організаціями здійснюється відповідно до законодавства України та її міжнародно-правових зобов'язань.

3. Заходи із взаємодії з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності не повинні перешкоджати службі безпеки в реалізації її завдань і функцій.

Стаття 20. Форми взаємодії з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності

1. Формами взаємодії служби безпеки з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності є:

1) обмін інформацією з питань попередження та припинення правопорушень;

2) інші не заборонені законодавством заходи за умови, що їх здійснення належить до компетенції всіх сторін взаємодії, не порушує прав суб'єктів господарювання й не суперечить їх обов'язкам.

Статтями Розділу VII мали би, як ми вважаємо, бути такі.

Стаття 21. Організація контролю за діяльністю служб безпеки

1. Контроль за діяльністю служб безпеки здійснюється керівником засновника СБ. З питань забезпечення національної безпеки контроль за діяльністю служб безпеки здійснюється Службою безпеки України в межах, визначених чинним законодавством.

Стаття 22. Контроль за дотриманням службами безпеки ліцензійних вимог і умов застосування в їх діяльності спеціальних і технічних засобів, зброї, обігом патронів до неї, використанням транспорту реагування й службових собак

1. Контроль за дотриманням службами безпеки ліцензійних вимог і умов застосування ними спеціальних і технічних засобів, зброї, обігом патронів, використанням їх персоналом транспорту реагування й службових собак здійснюють відповідні державні органи в межах, установлених відповідними нормативно-правовими актами. Посадові особи державних органів, уповноважені здійснювати цей контроль, мають вправо вимагати в межах своєї компетенції від начальника служби безпеки надання

відповідних документів і отримувати в письмовій і усній формі інформацію, необхідну для виконання контрольних функцій.

Стаття 23. Нагляд за законністю діяльності служб безпеки

1. Нагляд за додержанням службами безпеки вимог законів здійснюється в порядку, визначеному законодавством України.

Що стосується Розділу VIII, то його зміст нам бачиться таким.

1. Цей Закон набирає чинності через шість місяців із дня його офіційного опублікування.

2. Кабінету Міністрів України у двомісячний строк після набрання чинності цим Законом подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавства України у відповідність до цього закону.

Обговорення поданого вище законопроекту широким колом науковців та практиків дозволило б виявити й усунути його прогалини, які автор не зауважив. Можливо, воно викличе появу інших законопроектів, що лише сприятиме ефективному вирішенню надзвичайно актуальної проблеми правової регламентації в нашій країні діяльності служб безпеки суб'єктів господарювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мак-Мак В. П. Служба безопасности предприятия как субъект частной правоохранительной деятельности : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная власть ; прокурорский надзор ; организация правоохранительной деятельности ; адвокатура» / В. П. Мак-Мак. – М., 2003. – 22 с.

2. Чистоклетов Л. Г. Административно-правовой статус субъекта обеспечения безопасности деятельности субъектов хозяйствования / Л. Г. Чистоклетов // Научный вестник Ужгородского национального университета. – 2015. – Вип. 31. – Т. 3. – С. 37–40.

УДК 342.9 (477)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Шарая А.А.,
к.ю.н., доцент кафедри цивільного права
Запорізький національний університет

Стаття присвячена аналізу сучасних наукових позицій провідних учених-адміністративістів щодо визначення поняття «принципи адміністративного права». Аналіз змісту цих визначень дав змогу виокремити характерні риси для поняття, яке досліджується, і розглянути, як змінювалось уявлення про принципи адміністративного права, а також яким чином це поняття визначається в сучасній адміністративно-правовій доктрині. Звернуто увагу на актуальність і важливість дослідження принципів адміністративного права з урахуванням кардинального перегляду сутності і змісту останнього.

Ключові слова: адміністративне право, доктрина, засади, ідеї, категорія, начала, принципи, принципи адміністративного права.

Шарая А.А. / СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПРИНЦИПОВ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРАВА / Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена анализу современных научных позиций ведущих ученых-административистов относительно определения понятия «принципы административного права». Анализ содержания этих определений позволил выделить характерные черты для исследуемого понятия и рассмотреть, как менялось представление о принципах административного права и каким образом это понятие определено в современной административно-правовой доктрине. Обращено внимание на актуальность и важность исследования принципов административного права с учетом кардинального пересмотра сущности и содержания последнего.

Ключевые слова: административное право, доктрина, принципы, идеи, категория, начала, основы, принципы административного права.

Sharaya A.A. / MODERN APPROACHES TO THE DEFINITION OF PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE LAW / Zaporizhzhia national university, Ukraine

The article is devoted to analyzing the positions of the leading scientists of administrative law regarding the definition of „principles of administrative law”, including in the modern doctrine. Analysis of the content of these definitions allow the characteristic features for concept that is being investigated and to consider, as a changed understanding of the principles of administrative law, as well as how it is defined in a modern administrative-legal doctrine. Attention was drawn to the relevance and importance of the study of the principles of administrative law in light of a major revision of the essence and content of the latter. Principles of administrative law is a key category of administrative law, one of the central concepts of the field of law. The conclusion is made that the scientists of administrative law, offering their own approaches to the definition of „principles of administrative law”, essentially the same as those in such statements: 1) the principles of administrative law – these are the basic principles, ideas, the provisions of which are laid in the base of the branch; 2) the principles of administrative law is the Foundation for the formation and functioning of the system and the content of the branch; 3) the principles of administrative law is the basis for the administrative and legal regulations; 4) principles of administrative law is the basis of activity of subjects of administrative law, 5) principles of administrative law is the guarantee of the rights and freedoms of man and citizen, the normal functioning of civil society and the state. One can hardly argue with the faithfulness of these theses, therefore, it should be noted that they reflect the real meaning and significance of the principles of administrative law and, therefore, should become a basis for the formulation of a single, commonly accepted and widely agreed definition of principles of administrative law for the application of scientists and practical workers.

Key words: administrative law, doctrine, ideas, start, principles, principles of administrative law.